

## วัดอมรินทราราม

**ชื่อแหล่ง :** วัดอมรินทราราม (วัดตาล)

**ที่ตั้ง :** ตำบลโคกหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

**เส้นทางเข้าสู่แหล่ง :** จากราชบุรีข้ามสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลองไปทางกรมการทหารช่าง ค่ายภาณุรังสี ตรงไปประมาณ 600 เมตร เลี้ยวซ้ายตรงปากทางเข้าวัดอมรินทราราม เข้าไปประมาณ 300 เมตร วัดตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง

**สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :**

**สภาพภูมิศาสตร์ :** ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำแม่กลอง

**แหล่งน้ำ :** แม่น้ำแม่กลองไหลผ่านทางด้านตะวันตกของวัด

**ประวัติ :** วัดอมรินทราราม หรือ ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ วัดตาล “ เพราะแต่เดิมบริเวณท่าน้ำวัดนี้ เป็นที่ค้าขายน้ำตาล ตามประวัติกล่าวกันว่าเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง วงศาโรจน์) พระสมุหกลาโหมในสมัยรัชกาลที่ 2 สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2358 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พระยาอมรินทรฤาไชย (กึ่ง วงศาโรจน์) ผู้ว่าราชการเมืองราชบุรี ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดนี้

วัดอมรินทราราม หรือ วัดตาลเป็นวัดใหญ่และสำคัญวัดหนึ่ง ดังข้อความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสไทรโยค เมื่อปี พ.ศ.2420 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงวัดตาลว่า “ ..... ต่อดลมาถึงวัดตาลเป็นวัดใหญ่ เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์สร้าง เจ้าของให้ชื่อว่าวัดอมรินทร์ เห็นจะตามชื่อ อมรินทรฤาไชย แต่ไม่มีใครเรียก ดูเป็นวัดใหญ่โตมาก ทำเรียบร้อยคล้ายๆ วัดในกรุงเทพฯ ..... ”

นอกจากนี้วัดตาลยังเคยเป็นสถานที่ที่ใช้อธิมน้ำพิพัฒน์สัตยา ดังปรากฏในข้อความตอนหนึ่งว่า “.....เดิมกรมการเมืองราชบุรีถือน้ำที่วัดตาล ภายหลังทำโบสถ์วัดมหาธาตุขึ้น ก็เป็นไปถือน้ำที่วัดมหาธาตุ ตั้งแต่ปีนี้ไปให้มาถือน้ำบนพระที่นั่งเหมือนอย่างเมืองเพชรบุรี.....”

ปัจจุบันวัดอมรินทราราม ได้มีเจ้าอาวาสปกครองวัดมาแล้ว 9 รูปด้วยกัน โดยมีพระอธิการหน่าย ขมโก เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสไทรโยค เมื่อ พ.ศ. 2420 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงพระอธิการหน่าย ตอนหนึ่งว่า “ วันที่ 4 แรม สิบเอ็ดค่ำ เดือน 3 วันนี้

พระอริการหน่าย วัดตาล มีเขากวางงอกมาให้ ได้เลียงคว้าวัดธรรมยุติกามีหลายวัด ที่เมืองราชบุรี แต่เป็นพวก วัดโสมนัสทั้งนั้น.....”และวัดอมรินทรารามนี้ก็เป็นวัดในคณะธรรมยุติกา วัดแรกในจังหวัดราชบุรี

### หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

**พระอุโบสถ** อาคารก่ออิฐถือปูนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคามุงกระเบื้อง (ช่อมะใหม่) เป็นหลังคาชั้นเดียว เครื่องล้าของเป็นปูนปั้น ซ่อฟ้าเป็นรูปหน้าคน 4 หน้า หางหงส์เป็นรูปคล้ายเทพพนม หน้าบันปูนปั้นลายพันธุ์พฤกษาประดับเครื่องถ้วยชามกระเบื้อง ส่วนล่างของหน้าบันด้านหน้ามีการแบ่งด้วยเส้นโค้งคล้ายเส้นลันทาในภาพจิตรกรรม ภายในเส้นโค้งมีภาพสิงห์ในอริยบทต่างๆ เช่น นั่ง ยืน (เดิน) ด้านหลังในช่องดังกล่าวเป็นรูปคนมีเคราและมีผ้าโพกศีรษะคล้ายแจกในอริยบทต่างๆ เช่น นั่งเอนกาย ด้านหน้าและด้านหลังพระอุโบสถมีพาไลยื่นออกมาด้านละ 1 ห้อง โดยมีเสา 4 ต้นรองรับโครงหลังคา มีระเบียงเดี่ยว ล้อมรอบและเว้นช่องไว้เป็นทางเดินสำหรับเดินเข้าพระอุโบสถ ด้านหน้าและด้านหลังมีประตูทางเข้าด้านละ 1 ประตู หน้าต่างด้านละ 3 บาน ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระประธานปูนปั้น

รอบพระอุโบสถมีเสมาตั้งอยู่บนฐาน ฐานด้านล่างเป็นซุกฐานสิงห์ ถัดขึ้นไปเป็นบัวรองรับ ตัวเสมา กำแพงแก้วล้อมรอบที่มุมกำแพงประดับด้วยหัวเม็ด มีซุ้มประตูทางเข้าพระอุโบสถด้านหน้า ลักษณะเป็นซุ้มทรงโค้ง มีลายตรงกลางเป็นลายแจกัน ขนานด้วยรูปเชิงเทียน

ทางวัดได้ทำการบูรณะพระอุโบสถแล้วเมื่อพ.ศ. 2530

**พระวิหาร** (วิหารหลวงพ่อมรินทรามศรี) ตั้งอยู่ด้านข้างของพระอุโบสถ ภายในเขตกำแพงแก้วเดียวกัน เป็นวิหารที่สร้างขึ้นใหม่แทนพระวิหารหลังเก่าที่พังแล้ว ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปั้นขนาดใหญ่ 2 องค์หันหลังชนกัน (ช่อมะใหม่)

**เจดีย์ราย** ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถและพระวิหาร รวม 3 องค์ ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังฐานด้านล่างสุดเป็นฐานบัวสี่เหลี่ยม มีบันไดทางขึ้นด้านหน้า ด้านบนเป็นลานประทักษิณล้อมรอบด้วยระเบียงลูกกรง ถัดขึ้นมาเป็นฐานบัวกลมและมาลัยธารรองรับองค์ระฆังทรงกลม เหนือองค์ระฆังขึ้นไปเป็นบัลลังก์และปล้องไฉน ส่วนยอดซำรูปหักหาย

**เจดีย์บรรจุอัฐิ** ตั้งอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ ลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ฐานด้านล่างเป็นฐานบัวสี่เหลี่ยม ตกแต่งที่ฐานด้วยเสาหลอกสลักคล้ายแจกันดอกไม้ ถัดขึ้นไปเป็นซุกฐานสิงห์ 3 ฐาน ถัดขึ้นไปเป็นบัวรองรับองค์ระฆังทรงจอมแห เหนือองค์ระฆังเป็นบัวกลุ่มเถา ส่วนยอดหักหาย

นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ทรงระฆัง ตั้งอยู่บนฐานบัวสี่เหลี่ยมฐานบัวทรงกลม มาลัยเถา ถัดขึ้นไปเป็น  
องค์ระฆังทรงกลมขนาดเล็ก จำนวน 2 องค์ สถาปัตยกรรมและส่วนยอดพังทลาย

**ปฏิสังขน์** มีผู้อุทิศให้แก่วัด เมื่อ พ.ศ. 2473

**ปฏิสังขน์ที่ 1** ลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น ด้านล่างก่ออิฐถือปูน ด้านบนสร้างด้วยไม้ ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า  
หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีชายคาปีกนกยื่นออกมาทางด้านหน้า ด้านบนเป็นอาคารโปร่งล้อมรอบด้วย  
ระเบียงลูกกรง ด้านหน้ามีมุขยื่นออกมา 1 ห้อง หน้าจั่วและคอสองของมุขตกแต่งด้วยไม้ฉลุลาย

**ปฏิสังขน์ที่ 2** เป็นปฏิสังขน์ในลักษณะคล้ายกัน ตั้งอยู่ทางด้านขวาของปฏิสังขน์ที่ 1 แต่ได้รับการต่อเติม  
เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปบ้างแล้ว

**ปฏิสังขน์ที่ 3** หันหน้าเข้าหาปฏิสังขน์ที่ 1 ลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น ด้านล่างก่ออิฐถือปูน ด้านบน  
สร้างด้วยไม้ หลังคาทรงปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องหางแหลม ด้านหน้ามีมุขยื่นออกมา 1 ห้อง สร้างเมื่อ พ.ศ.  
2469

**พระพุทธรูป** ประดิษฐานอยู่ภายในปฏิสังขน์ที่มี เป็นพระพุทธรูปแสดงปางมารวิชัย ครองจีวรห่ม  
เฉียงเป็นลายดอกพิกุล ประทับนั่งอยู่บนฐานชุกชี ด้านหน้ามีผ้าทิพย์ห้อยลงมา

**เก้าอี้ไม้** เก็บอยู่ในปฏิสังขน์ที่ 2 ลักษณะเป็นเก้าอี้ไม้ ทาสีแดง พนักโปร่ง ตกแต่งด้วยการแกะสลักไม้  
พนักพิงเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษาและรูปบุคคล ที่วางแขนเป็นตัวมังกร ปลายลายเป็นหัวมังกร เจ้าอาวาส  
สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นเก้าอี้ตัวเดียวกับที่ยืมไปใช้ในงานบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันมาฆบูชา ณ พระที่  
นั่งบนเขาวัง ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสไทรโยค เมื่อ พ.ศ. 2420 ว่า “...วันที่ 1 ขึ้น 15 ค่ำ  
เดือน 3 เราไม่อาจทิ้งให้มามนุษย์ มีลวงไปเสียเปล่าๆ... ได้นิมนต์พระสงฆ์วัดสันตารถปริวรรต 14 รูป ทั้งพระ  
ครูกับเจ้าอธิการวัดศาลาลอย 1.....ธรรมาสน์ต้องหาลำบากอยู่ ได้เก้าอี้ที่วัดศาลาลอยเป็นของใหม่ทีเดียว มาตั้งบน  
พระแท่นที่ออกแขกเมือง เครื่องกัณฑ์อื่นๆเหมือนอย่างเทศๆในกรุงเทพฯ.....”

**กำหนดอายุสมัย :** กรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ต่อมาคงได้รับการบูรณะในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดย  
เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง วงศาโรจน์) และได้รับการบูรณะซ่อมแซมเรื่อยมาโดยตระกูลวงศาโรจน์

**การประกาศขึ้นทะเบียน :** ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน

**รูปแบบของแหล่งโบราณคดี :** ศาสนสถานในพุทธศาสนา ยังมีการใช้ประโยชน์แหล่งประวัติศาสตร์

วันที่ปฏิบัติงาน : ตำรวจ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2541 บันทึก 3 มิถุนายน พ.ศ. 2541

ผู้สำรวจ/บันทึกข้อมูล : น.ส.สุริยา สุวรรณนิมิตร

ที่มาของข้อมูล : ประวัติวัดอมรินทราราม ต.โคกหม้อ อ.เมือง จ.ราชบุรี, 2537 พระราชบัญญัติเสด็จประพาส  
ไทรโยค เมื่อพ.ศ. 2420 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

ภาพประกอบ:



ลวดลายหน้าบ้านด้านหน้าพระอุโบสถ



ลวดลายหน้าบ้านด้านหลังพระอุโบสถ



บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถและพระวิหาร



พระอุโบสถและเจดีย์ด้านหลังพระ



เจดีย์รายค้ำหลังพระอุโบสถ



เจดีย์บรรจุน้ำ ตั้งอยู่ค้ำหน้าพระอุโบสถ



เจดีย์บรรจุนิ้วนหน้าพระอุโบสถ



กุฏิสงฆ์ วัดอมรินทราราม





พระพุทธรูปประทับนั่งปางมาร

เก้าอี้ไม้แกะสลัก ทาสีแดง เก็บอยู่ภายในกุฏิหลังที่ 2





กรณีหลังที่ 2

สำนักศิลปะ